

Kylvä, kouli, karaise! Taimikasvatuksen onnea, osa 1

Tämän artikkelin sisältö on tuotettu yhteistyössä [Kotipuutarha-lehden](#) ja [Puutarhaliiton](#) kanssa. Artikkelin Copyright Kotipuutarha-lehti.

Outi Tynys, kuvat Teija Tuisku

Siemenpussit, multaiset sormet ja pienten sirkkalehtien ilmestyminen ruukun pinnalle ovat varma kevään merkki. Kuinka paljon taimia parista kylvölaatikosta kertyykään! Vähitellen kaikki mahdolliset paikat täyttyvät kasveista, jotka odottavat joko ulos tai kasvihuoneeseen istuttamista. Oli käytössä viherhuone tai ikkunalauta, jokainen voi kasvattaa taimia. Valoisan ja viileän tilan omistaja voi tehtailla mallikelpoisia kasveja puutarhaansa tai parvekkeelle.

Kevät on jo niin pitkällä, että nyt on aika kylvää **mintut, timjami, sellerit, purjo, paprika ja kasvihuonetomaatit**. Taimien **esikasvatus on välttämätöntä** pitkän kasvuajan vaativalle lajille, jotta ne ehtivät kukkia ja tuottaa satoa Suomen oloissa.

Lyhyestäkin esikasvatuksesta on etua. Sisällä lämpimässä mullassa kasvit taimettuvat ja kehittyvät nopeammin kuin avomaalla. Kokeileva tarhuri esikasvattaa samasta lajista taimet sisällä ja kylvää lisäksi siemenet suoraan avomaalle harson alle.

Kaikki yksivuotiset kesäköynnökset kannattaa esikasvattaa, jotta ne ovat jo heti alkukesästä hyvässä kasvussa ja verhoavat säleiköt nopeasti. Jos sisällä on tilaa, kesäköynnökset voi kylvää suoraan laatikoihin tai ampeleihin. Keijunmekko on yksi hankalimmista lajeista, sillä siementen itämiseen kuluu kuukausi.

Useimmat yrtit ovat vaivattomia kasvattaa, ja niitä voi kylvää ikkunalaudalle aikaisin maaliskuussa. Esimerkiksi **basilika**, **rohtosamettikukka** ja **korianteri** ovat nopeakasvuisia lajeja, joista saa napsittua satoa jo huhtikuussa. Suoraan ulos istutettavien yrttien kylvö kannattaa jättää huhtikuulle. **Laventeli** ja **rosmariini** ovat yrteistä vaikeimpia, sillä niiden itäminen on heikkoa ja kehittyminen hidasta. Niiden siemenet kylvetään maaliskuussa.

Taimikasvatuksella voi myös **välttää kasvintuhoojien voitoksia**. Vihannesmaalle istutetut taimet saavat etumatkan tuholaisista ja rikkaruohoista. Kirpat nakertavat koloja ristikukkaisten kasvien lehtiin. Kookkaat, esikasvatetut ja hyväkuntoiset kaalin ja lantun taimet kestävät niiden tuhoja paremmin.

Hauraanoloiset tuoksuherneen taimet tuuheutuvat ulkona nopeasti.

Kääri siemen kosteaan talouspaperiin tai vanuun

Monet siemenet hyötyvät liotuksesta tai hankaamisesta. Kova siemenkuori estää itämisen epäsuotuisissa olosuhteissa, sillä vesi tai happi eivät pääse siemeneen. Joskus kuori on niin luja, ettei alkio pääse sen läpi. Luonnossa tällaiset siemenet itävät vasta, kun pieneliöt ovat hajottaneet kovan kuoren.

Kuoressa voi olla myös itämistä estäviä kemikaaleja. Esimerkiksi aavikkokasveilla vasta sateen huuhteleva siemen lähtee kasvuun. Samasta syystä tomaatin hedelmästä otetut siemenet kannattaa huuhdella lämpimällä vedellä ennen kylvöä.

Hitaasti itäviä lajeja voi turvottaa tai esi-idättää kostean talouspaperin tai vanun välissä.

Vaikutusta tehostaa kuoren hankaaminen ennen siementen peittelyä. Ohutkuoristen siementen liotusajaksi riittää puoli vuorokautta. Helposti halkeavia herneitä on varmintä pitää vedessä vain pari tuntia, kunnes siemenet turpoavat. Kovakuorisista siemenistä, kuten ruusupapuja, voi liottaa pari vuorokautta.

Hajakylvö laatikkoon säästää tilaa. Jos taimet koulitaan nippuina, siementen ripottelu riviin jouduttaa työtä.

Hiekka on hyvä kate varsinkin hitaasti itävien siementen päälle.

Jos käytössä on vähän valoisaa tilaa, kylvöä kannattaa viivytellä.

Idätä valossa tai pimeässä

Joidenkin kasvilajien siemenet itävät vain valossa. Monilla viljellyillä lajeilla valovaatimus on kadonnut kasvinjalostuksen myötä. Yleensä niukkakin valo riittää, mutta varmuuden vuoksi kylvökset kannattaa jättää peittämättä ja pitää valoisassa paikassa. Valossa itäviä lajeja ovat muun muassa **lobelia** ja **koristetupakka**.

Peittämättömät siemenet ovat **alttiita kuivumiselle**, joten kylvökset on syytä suojata muovilla tai lasilevyllä. Myynnissä on myös suojakannella varustettuja taimikennostoja ja minikasvihuoneita. Tuulettaminen aloitetaan, kun ensimmäiset taimet nousevat pintaan. Samalla kylvös nostetaan valoon. Vähitellen katteen voi poistaa kokonaan.

Valtaosa kukista ja vihanneksista itää pimeässä. Niiden päälle tulevan multakerroksen paksuus riippuu siemenen koosta. Isot siemenet voi painaa multaan sentin parin syvyyteen, mutta pienille riittää ohut, muutaman millin kerros. Pienten siementen päälle multaa voi ripsutella sormin tai seuloa. Jos multaa on liian paksu kerros, itävän siemenen vararavinto voi loppua ennen sen taimettumista. Tällöin kasvi ei jaksa nousta pinnalle.

Valo ohjaa kasvua itämisestä lähtien. Versot kasvavat valoa ja juuret pimeää kohti. Näin pimeässä ja syvälläkin mullassa olevien siementen idut löytävät maan pinnalle. Myös maan vetovoima vaikuttaa alkion kasvuun. Juuret kasvavat painovoiman vaikutussuuntaan ja versot pois päin.

Parin tunnin liotus on tehnyt tehtävänsä, siemenet ovat turvonneet.

Käytä helppoa säkkimultaa

Kylvöksiin käytettävän **kasvualustan on oltava niukasti lannoitettua**, sillä siemenen turvottua sen vedenotto perustuu osmoottiseen imuun. Mullan korkea suolapitoisuus voi kokonaan estää itämisen. Lyhyen, 2-4 viikon taimikasvatuksen vaativilla lajeilla mullan sisältämät ravinteet riittävät koko taimikasvatuksen ajaksi.

Vaiivattominta on käyttää erityisiä **kylvömultia, turvehiekkaseosta tai kaktusmultaa**. Pusseittain myytävät, taimikasvatukseen soveltuvat seokset torjuvat myös taimikasvatuksen pahinta uhkaa, **taimipoltetta**. Vetistynyt laikku juuressa tai sirkkavarressa ja taimen kuoleminen ovat todennäköisesti taimipoltesienien aikaansaannoksia. Taimi voi tuhoutua jo ennen sen tuloa mullan pinnalle, jolloin puhutaan maanalaisesta taimipoltteesta.

Tautia voi esiintyä millä tahansa kasvilla, mutta erikoisen herkkiä ovat kurkkukasvit, orvokki ja tilli. Liiallisen kastelun välttäminen on tärkeää. Myös otollisilla olosuhteilla on merkitystä, sillä hitaasti itävät taimet saavat sienitaudin nopeampia lajitovereitaan herkemmin. Ruukut ja kylvökennostot kannattaa pestä vedellä, johon on lisätty tolueenia tai mäntysuopaa.

Kuiva multa kostutetaan jo ennen sen laittamista ruukkuihin. Kylvölaatikkoa joutuu sumuttamaan useita kertoja, jotta kasvialusta kostuu kauttaaltaan. Ennen kylvöä mullan pinta taputellaan tasaiseksi.

Hitaasti itävien siementen, kuten monien huonekasvien, rosmariinin ja chilipaprikoiden, päällä hiekka tai vermikuliitti vähentää homeen kasvua. Ainekset voi myös lisätä ohuen multakerroksen päälle.

Tilli on hankala taimi kasvattaa. Taimien nääntymisen voi aiheuttaa niin sienitaudit, liika kuumuus kuin epätasainen kastelukin. Kuva Outi Tynys.

Kurkuille ja kurpitsoille riittää kuukauden taimikasvatus. Maitotölkit ja muovinen pakkauslaatikko ovat siisti pari ikkunalaudalla. Kuva Outi Tynys.

Kylvä siemenet pottiin tai laatikkoon

Hitaasti itävät ja pienisiemeniset lajit kannattaa ripotella **hajakylvönä laatikkoon**. Pölymäisen pienet siemenet voi kylvää **hienon hiekan joukossa** maustesirrottimella kylvölaatikkoon. Siemeniä ei pidä kylvää liian tiuhaan. Turkkimaisen tuuhea kylvös pysyy kosteana, mikä edesauttaa taimipoltteen leviämistä.

Nopeasti itävät, suurisiemeniset lajit kylvetään **suoraan pottiin** tai ruukkuun. Kun tomaatin kylvöruukku ei täytä piripintaan, taimen voi myöhemmin mullata sirkkalehtien tasalle. Yksittäin pottiin kylvettäviä siemeniä kannattaa laittaa pari ruukku kohti. Myöhemmin heikompi taimi poistetaan. Kalliit siemenet, kuten esimerkiksi F1-hybridit, kylvetään yksittäin.

Jotkut lajit kärsivät juurten käsittelystä. Tällaiset kasvit kannattaa kylvää suoraan potteihin tai ruukkuihin. Rosmariinin, maissin, kurkkujen, kurpitsojen ja tsinnian kasvu pysähtyy helposti koulinnan jälkeen. Vaikka kurkun sirkkataimet tuntuvat tanakoilta, mehevä solukko vioittuu herkästi. Jos taimipaakun ruukuttaa, multa tiivistetään hellävaraisesti sormin ja lopuksi kastelemalla.

Jos tilaa on reilusti eikä kylvettäviä lajeja ole paljon, osan siemenistä voi kylvää suoraan kookkaaseen ruukkuun, amppeliin tai laatikkoon. Astiaan voi myös laittaa tukisäleikön valmiiksi köynnöstä varten. Tällöin ruukku kasveineen on valmis nostettavaksi ulos säiden salliessa.

Kylvä, kouli, karaise! Taimikasvatuksen onnea, osa 2

Taimikasvatus on helpointa aloittaa lyhyen esikasvatuksen vaativista lajeista, kuten krassista, tuoksuherneestä ja kurkusta. Niiden kasvatus sujuu ongelmitta, kunhan valoisa ikkunalautaa on tarpeeksi. Kokemuksen karttuessa voi siirtyä aina vain vaateliaampiin, vippaskonstejakin kaipaaviin lajeihin. Ikkunalaudalla taimet kurottelevat ahnaasti kohti valoa ja venähtävät pituutta. Lehtien nivelvälit ovat pitempiä ja lehdet heiveröisempiä kuin myytävissä tanakoissa taimissa. Hennotkin taimet vahvistuvat, kun kesän säät vain antavat myöten.

Kylvölaatikosta napataan kookkaimmat taimet, jotka ovat todistaneet elinvoimaisuutensa.

Koulinnasta etua ja haittaa taimille

Kouliminen eli **taimien istuttaminen suurempiin ruukkuihin** tanakoittaa taimia, mutta samalla hidastaa niiden kehitystä varsinkin, jos juuret vioittuvat pahoin.

Taimet koulitaan, kun niihin on kasvanut sirkkalehtien lisäksi toinen lehtipari. Yleensä siihen menee noin kolme viikkoa kylvöstä. Jos kylvös on harva, kiirettä ei ole. Taimet erotellaan harvempaan tai omiin purkkeihinsa, kun lehdet kasvavat toisiinsa kiinni.

Siementen nopeaa ja tasaista itämistä ja kasvua voi pitää niiden elinvoimaisuuden merkinä, joten kylvölaatikosta valitaan nopeimmin itäneet ja kookkaimmat taimet. Joillekin lajeille on tyypillistä hidaskasvu ja epätasainen taimettuminen. Vahingoittuneet, kurtuiset tai puuttuvat sirkkalehdet hidastavat taimen kasvua, ja niinpä vialliset yksilöt jätetään istuttamatta.

Vanha neuvo, jossa sirkkalehdet kehoitetaan jättämään kouliessa juuri mullanpinnan yläpuolelle, sopii melkein kaikille kukille ja vihanneksille kurkkua lukuun ottamatta.

Osa lajeista kasvatetaan yksinään, osa muutaman taimen ryhminä. Esimerkiksi **mausteyrtit, tuoksupielus, kiinanneilikka** ja **lobelia** koulitaan usean taimen paakkuina. Ne voi kylvää muutaman siemenen rypäissä laatikkoon, jolloin taimia ei tarvitse yhdistää koulintavaiheessa.

Puikko helpottaa pikkuisten taimien koulintaa.

Taimet kastellaan heti koulinnan jälkeen, jotta multa tiivistyisi niiden tyvellä. Lannoituksen miedolla liuksella voi aloittaa noin kolmen viikon kuluttua koulinnasta tai istutuksesta.

Kurpitsan sirkkalehdet ovat niin kituliaat, ettei taimi jaksa kasvaa. Se poistetaan ruukusta.

Hontelot ja venyneet taimet

Taimimyymälöiden tukevat ja tanakat taimet kasvatetaan valoisissa kasvihuoneissa, joissa lämpötila pystytään säätämään. Noin +15-asteen yölämpötila vähentää taimien venymistä. Jos kodista löytyy valoisia, asuinhuoneita viileämpiä tiloja, niitä kannattaa kokeilla taimikasvatuksessa. Esimerkiksi tomaatilla lämpötila ei saa laskea +14-asteen alapuolelle koko taimikasvatusaikana. Kovin lämpimässä taimeen kehittyy runsaasti lehtiä ennen ensimmäistään kukkaterttua.

Lämpötilan säätäminen kotiloissa viileämmäksi yön ajaksi on yleensä vaikeaa, ellei mahdotonta. Yksi vaihtoehto on jättää taimet ikkunalle verhon taakse. Siellä yölämpötila pysyy muuta huonetta hieman alhaisempana.

Kylvökset ja pikkutaimet hyötyvät alalämmöstä. Kylvölaatikon alla oleva patteri jouduttaa itämistä. Myös jääkaapin päällä siemenet itävät nopeasti.

Kivisellä ikkunalaudalla tomaatit ja muut lämpöä vaativat lajit usein itävät huonosti. Onneksi styroksisesta kylvölaatikosta on etua viileällä alustalla.

Kylvökset ja taimet kastellaan ja sumutetaan aina lämpimällä vedellä.

Köynnösten versot kiepautetaan tukikeppien ympärille pikkutaimista lähtien.

Tomaatintaimissa on jo useiden terttujen kukka-aiheet valmiina.

Valossa tanakat taimet

Aurinkoisella ikkunalla on tarpeeksi luonnonvaloa maaliskuusta lähtien. Ilman lisävaloa taimikasvatus kannattaa aloittaa **etelässä aikaisintaan helmikuun puolivälissä** ja **pohjoisessa maaliskuussa**. Lisävalosta on iloa tämänkin jälkeen, jos taimia halutaan kasvattaa muualla kuin valoisilla ikkunoilla. Valo tanakoittaa taimia.

Taimikasvatukseen sopivat varsinaisten kasvilamppujen lisäksi yleisvalaisimet, kunhan ne tuottavat myös kasveja tukevoittavaa sinistä säteilyä. Tällaisia ovat kylmäpeilihalogeenilamput, päivänvalon sävyiset loisteputket ja pienloistelamput eli energiansäästölamput.

Valoisuudella on erityisen suuri merkitys tomaatille, jonka kukka-aiheiden kehitys alkaa jo parin viikon iässä. Kun taimi istutetaan lopulliselle kasvupaikalle, siinä on jo useiden terttujen kukka-aiheet valmiina, vaikkei niitä olekaan näkyvissä. Valon määrä ja olosuhteet vaikuttavat terttujen kokoon ja satomäärään. Niukassa valossa kasvaneen taimen tertuissa on vähän kukkia, ja nekin voivat olla huonosti kehittyneitä. Tällöin niistä kehittyy epämuotoisia hedelmiä.

Myös **tiheässä kasvamisesta aiheutuva venyminen** voi aiheuttaa häiriöitä kukkaterttujen kehitykseen. Istutusvaiheessa tomaatin nupuissa olisi hyvä olla väri näkyvissä. Pölyttynyt ja hedelmöittynyt kukkaterttu hillitsee tomaatin kasvua ja liiallista rehevöitymistä.

Erilaiset kenno- ja paakutaimet ovat tulleet suosituiksi avojuuristen taimien osuuden vähennyttyä pikkuhiljaa.

Palmukaalit odottavat istutusta paperisissa poteissaan.

Harsot ja peitteet ovat tarpeen kasvihuoneissa, joissa ei ole tehokasta lämmitystä.

Monta tapaa karaista

Esikasvatettujen, varsinkin lämpimässä ja kosteassa ilmassa kasvaneiden taimien solukko on löyhää ja vetistä. Kun kasvit viedään ulkoilmaan, olosuhteiden raju muutos, tuuli, kuivuus, viileys ja paahde stressaavat niitä. Tästä syystä taimet karaistaan eli **totutetaan vähitellen ulkoilmaan**.

Karaisu kestää muutamasta päivästä viikkoon. Taimia voi aluksi nostella muutamaksi tunniksi ulos tai viileälle kuistille. Kasvihuoneen, lavan tai kuistin omistaja voi hyödyntää valoisia ja viileitä tiloja säiden salliessa.

Hallaharson ja kupujen alle muodostuu ulkoilmaa lämpimämpi ja kosteampi pienilmasto, joka edesauttaa taimien sopeutumista. Erilaiset läpinäkyvät muoviasiat ja pohjastaan leikatut pullot suojaavat tuulelta ja nopeuttavat juurtumista.

Ennen lopullista istutusta ulos taimipaakut on hyvä kastella lannoiteliuoksella. Tätä kutsutaan **starttilannoitukseksi**.

Istutettaessa turve- ja paperiruukun pinnan pitää jäädä hieman mullanpinnan alle, sillä muuten ruukunpinta ja sitä mukaa koko juuripaakku kuivuvat. Kuivuneen seinämän vastus on niin kova, että juuret eivät pääse sen läpi.

Tämän artikkelin sisältö on tuotettu yhteistyössä [Kotipuutarha-lehden](#) ja [Puutarhaliiton](#) kanssa. Artikkelin Copyright Kotipuutarha-lehti.

Outi Tynys, kuvat Teija Tuisku